

*Гандзілевська Г. Б., доктор психологічних наук
професор кафедри психології та педагогіки
Національний університет «Острозька академія»
<https://orcid.org/0000-0002-6137-8344>*

*Балашов Е. М., кандидат психологічних наук
доцент кафедри психології та педагогіки
Національний університет «Острозька академія»
<https://orcid.org/0000-0002-6486-0494>*

*Колесник О. С., магістр психології
Національний університет «Острозька академія»*

АКМЕОЛОГІЗАЦІЯ ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ У КОНТЕКСТІ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА САМОМОНІТОРИНГУ

Стаття присвячена дослідженню проблеми акмеологізації представників української інтелігенції. Смысловиттєві орієнтації та життєстійкість виділено основними показниками цього процесу. Зосереджено увагу на залежності акмеологізації досліджуваних від використання ними тактик самопрезентації. За допомогою тесту смысловиттєвих орієнтації (Д.Леонтєєва), що є адаптованою версією тесту «Ціль в житті» (Purpose-in-Life Test, PIL) Джеймса Крамбо і Леонарда Махоліка, Шкали виміру тактик самопрезентації С. Лі і Б. Куїзлі, опитувальника щодо самооцінки життєстійкості (модифікація опитувальника Фольверга на контактність Т.Ларіної) та коефіцієнта кореляції Пірсона, емпірично виявлено обернений кореляційний зв'язок між показниками смысловиттєвих орієнтації шкали «Локус контролю - Життя» та такими тактиками самопрезентації, як «Вибачення» та «Прагнення сподобатись», між показниками життєстійкості та тактикою «Вибачення». Окрім того, застосування опитувальника «Шкала самомоніторингу» М. Снайдера, дозволив виявити кореляційний зв'язок показників самомоніторингу з певними тактиками самопрезентації («Бажання сподобатись», «Повідомлення про досягнення», «Приклад для наслідування», «Вибачення»). Такий результат може спрямувати один із напрямків корекційної роботи, спрямованої на оптимізацію акмеологізації представників української інтелігенції.

***Ключові слова:** акмеологізація; українська інтелігенція; тактики самопрезентації; акмеологічні ресурси; самомоніторинг.*

Постановка проблеми. Проблема акмеологізації представників української інтелігенції – своєрідного індикатора будь-яких змін у соціумі, що забезпечує його збалансований розвиток (Давидов, 2016), набуває актуальності у зв'язку із реформами у різних соціальних сферах. Особливого значення ця проблема набуває у контексті самопрезентації – процесу самовираження та саморозкриття через демонстрацію внутрішнього потенціалу (Baumeister, 1984). А тому пошуки ефективних тактик та прийомів самопрезентації, чинників та умов формування конструктивних стратегій поведінки потребують психолого-акмеологічних досліджень, які дозволяють комплексно вивчати суб'єктно-діяльнісні характеристики особистості з метою стимулювання її мотивації до життєуспіху.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема акмеологізації особистості – процесу, спрямованому на досягнення вершин особистісного, професійного, соціального й духовного самовдосконалення (Молодиченко, 2010) – на сьогодні є в полі інтересу поодиноких

психологічних досліджень. Здебільшого акмеологічні питання ґрунтовно вивчаються у педагогічній сфері. Водночас варто відзначити психологічні напрацювання, де успішність акмерозвитку та акмереалізації особистості досліджують у контексті її готовності до вікових змін (О. Лазорко та ін.), життєтворчої активності в дорослому віці (Ю. Михальська, Т. Молодиченко, І. Шестопал, В. Ямницький та ін.), наявності чи відсутності психологічних бар'єрів творчого потенціалу особистості (У. Гуменюк, Н. Кузьміна, С. Максимова, Л. Міщиха та ін.), зокрема акмеопотенціалу життєвих сценаріїв у представників інтелігенції українського зарубіжжя (Г. Гандзілевська). Разом з тим, акмеологічні чинники самопрезентації інтелігента є малодослідженими, не зважаючи на те, що проблема розвитку представників української інтелігенції є у полі інтересу різних галузей науки. Відмічаємо основні спільні характеристики «українського інтелігента», на які акцентують увагу науковці в міждисциплінарній парадигмі: його зв'язок з своїм народом, високий рівень

національної ідентичності, відповідальна й активна включеність у соціально-культурне життя. Серед психологічних досліджень варто відзначити праці Н. Оксентюк (2014), яка узагальнюючи існуючі підходи до розуміння поняття інтелігенція, досліджує її представників, як соціально, культурно, етично та психологічно оптимізовані особистості з високим рівнем рефлексії, що передбачає усвідомлення себе як суб'єкта активного пошуку місця і сенсу існування в природньо-соціальному середовищі. Відповідно інтелігент – це конкретний суб'єкт, носій певних моральних, інтелектуальних, соціальних, комунікативних якостей, які в єдності та сукупності становлять поняття «інтелігентність» (Оксентюк, 2014). Відповідно до праць Т. Молодиченко (2010) інтелігентність є одним із критеріїв акмеособистості. А тому вивчення стратегій самопрезентації особистості з високим рівнем інтелігентності крізь призму акмеологізації дозволить розширити уявлення про можливості досягнення вершинного розвитку з врахуванням духовно-моральної складової та максимального примноження психологічних ресурсів.

Мету цього дослідження скеровуємо на емпіричне вивчення тактик самопрезентації як чинників акмеологізації представників української інтелігенції. **Завдання:** емпірично вивчити особливості акмеологічного розвитку особистості з високим рівнем інтелігентності; дослідити зв'язок тактик самопрезентації представників української інтелігенції з їхнім акмеопотенціалом.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своїх попередніх дослідженнях (Гандзілевська, 2018) самопрезентація вивчалась нами як завершальний етап самореалізації. Потенціал самореалізації досліджувався як система ресурсів, що постійно поповнюється й відновлюється. Услід за акумульованими показниками сформованості акмеологічних ресурсів М. Хватової нами було виокремлено установку на самореалізацію й соціальну взаємодію. А отже в цьому дослідженні смисложиттєві орієнтації, що демонструють міру задоволеністю самореалізованістю, контролю життя, джерело його смислу (Леонт'єв, 2000) та життєстійкість, головна функція якої спрямована на конструювання ефективної соціальної взаємодії та знаходження оптимальних шляхів

саморозвитку та самоздійснення особистості у складних життєвих обставинах (Ларіна, 2008) виділяємо основними показниками акмеологічного потенціалу представників української інтелігенції. У попередніх дослідженнях нами (Гандзілевська, 2018) було наголошено й на те що узагальнено акмеологічні чинники відображають цілі, організованість, волю й енергію в досягненні поставлених цілей професійного та особистісного зростання (суб'єктивні (В. Гальченко) та систему життєдіяльності (об'єктивні (Е.Селезнева)). Очевидно, що тактики самопрезентації відіграють певну роль у цьому процесі.

Традиційно феномен самопрезентації пов'язують з символічним інтераціоналізмом (І. Гофман, Дж. Мід та ін.) та досліджують у контексті очікувань, потреб та мотивів, зокрема влади (І. Джонс, Т. Пітман та ін.). Так, у своїх попередніх дослідженнях (Гандзілевська, 2018) техніки самопрезентації представників української зарубіжної інтелігенції досліджувався у контексті їхніх життєвих сценаріїв. У дослідженні відзначено, що самопрезентація першопочатково є природнім, неусвідомленим й неконтрольованим процесом та спрямована на характер очікувань індивіда, тому може мати як конструктивний, так і деструктивний характер в організації взаємодії з іншими людьми (І. Гофман) для досягнення життєвих цілей. Ймовірно, що вагоме значення для конструктивної самопрезентації належить самомоніторингу – тенденції відстежувати і змінювати свою поведінку з метою справити бажане враження (Snyder, 1974), регуляції особистої поведінки відповідно до вимог соціальної ситуації (Гримов, 2012). А тому відповідно до проблеми нашого дослідження слід звернути увагу й на цей феномен.

У зв'язку з цим для реалізації мети і завдань дослідження був застосований такий діагностичний інструментарій: тест «Оцінка інтелігентності особистості» В. Андреева для визначення наявного рівня інтелігентності (Андреев, 1994); Шкала виміру тактик самопрезентації С. Лі і Б. Куїглі для визначення типу і виду тактик самопрезентації особистості (Lee, Quigley, Nesler, Corbett & Tedeschi, 1999); опитувальник «Шкала самомоніторингу» М. Снайдера для вимірювання соціального контролю, експресивної поведінки (Snyder, 1974); тест смисложиттєвих орієнтацій (Д. Леонт'єва), що є адаптованою версією тесту

«Ціль в житті» (Purpose-in-Life Test, PIL) Джеймса Крамбо і Леонарда Махоліка (Леонт'єв, 2000); опитувальник щодо самооцінки життєстійкості (модифікація опитувальника Фольверга на контактність Т. Ларіної) (Титаренко & Ларіна, 2008).

Услід за У. Гуменюк, В. Ямницьким та ін. у своїх попередніх дослідженнях (Гандзілевська, 2018) хронологічно акмеперіод досліджувався відповідно до акмеологічних проявів у період ранньої дорослості в межах 20–37 років та середньої дорослості – у межах 38–60 років. У зв'язку з цим загальна емпірична вибірка нашого дослідження включила 80 досліджуваних віком від 20 до 60 років: серед них 60 – представники жіночої статі та 20 чоловічої. До групи досліджуваних увійшли представники різних професій, зокрема з медичною, психологічною, педагогічною, юридичною освітою, священослужителі, письменники, митці (художники), науковці.

На першому етапі дослідження за допомогою тесту на оцінку інтелігентності особистості (В. Андреев) нами було

виокремлено дві групи респондентів – з високим (n=27) та низьким рівнем інтелігентності (n=20). Результати досліджень осіб, які набрали середній рівень інтелігентності, в подальшому не аналізуються. За допомогою тесту смисложиттєвих орієнтацій (Д. Леонт'єв) нами було досліджено, що у представників обох груп переважає середній рівень показників смисложиттєвих орієнтацій (відповідно $x = 99,03$ та $x = 85,6$). Не зважаючи на те, що цей показник є вищим у респондентів з високим рівнем інтелігентності, показники середніх значень усіх шкал смисложиттєвих орієнтацій у респондентів обох груп майже не відрізняються, окрім шкали «Локус контролю-Я», високий рівень якого демонструє уявленню про себе як про сильну особу, володіючу достатньою свободою вибору, аби побудувати своє життя у відповідності зі своїми цілями і розумінням смислу (Леонт'єв, 2000). Вищими ці показники є у представників інтелігенції (рисунок 1).

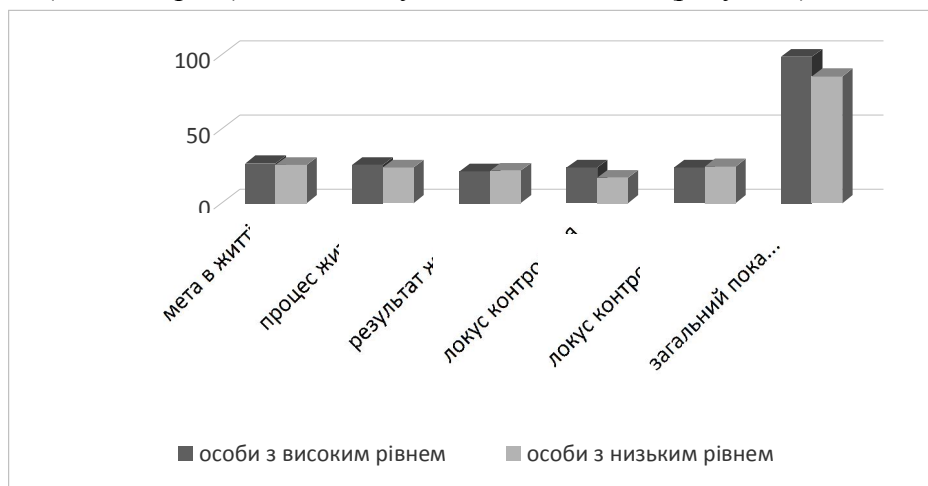


Рис. 1. Результати застосування «Тесту смисложиттєвих орієнтацій (СЖО)» Д.Леонт'єва

За допомогою Шкали самомоніторингу, було виявлено перевагу середнього рівня самомоніторингу в обох досліджуваних групах, зокрема 66,7% – з високим рівнем інтелігентності, 85% – з низьким. Разом з тим, нами було виявлено, що 29,6% респондентам з високим рівнем інтелігентності характерний високий рівень самомоніторингу, тоді як у іншій групі респондентів він відсутній. Показник цього рівня характеризує респондентів, як осіб з високим рівнем саморефлексії, орієнтацією на внутрішнє Я, спонтанною поведінкою у виборі засобів та цілей.

Щодо показників життєстійкості, то цей показник активно проявляється у 59,2% осіб

з високим рівнем інтелігентності та життєстійкість як риса (вище середнього рівня) – у 26%. Середній та найвищий рівень життєстійкості характерний 7,4% представникам з високим рівнем інтелігентності. У осіб з низьким рівнем інтелігентністю не виявлено найвищого рівня, життєстійкість як риса характерна (вище середнього рівня) 40%, активно проявляється у 50%, показники середнього рівня характерні 10%. Показники низького рівня життєстійкості не виявлено у респондентів обох груп.

Щодо розгортання досліджуваних феноменів у акмеперіоді представників української інтелігенції нами було

прослідковано наступну динаміку. Так, рисунок 2 демонструє вищі показники прояву життєстійкості у періоді середньої дорослості у порівнянні з періодом ранньої дорослості та потенційними межами акмеперіоду. Такі результати не суперечать дослідженню В. Ямницького, відповідно до яких акме прояви життєтворчості активніші у період 38-60 років.

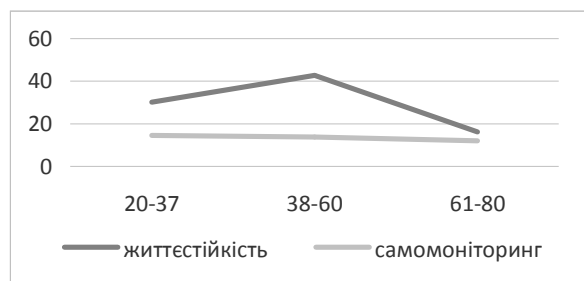


Рис. 2. Динаміка показників середніх значень життєстійкості та самомоніторингу респондентів з високим рівнем інтелігентності в акмеперіоді та його потенційних межах

Разом з тим, показники самомоніторингу є вищими у вікових межах 20-37 років, у порівнянні з періодом середньої дорослості (рисунок 2). Такі результати можна пояснити віковими особливостями респондентів, зокрема конструювання певного Я-образу для його демонстрації задля отримання позитивного враження про себе на першому етапі акмеперіоду, сформованістю певного іміджу – на другому.

Щодо показників смисложиттєвих орієнтацій у респондентів з високим рівнем інтелігентності, то показники шкал «Цілі життя» та «Результативність життя або задоволеність самореалізацією», на відміну від показника шкали «Локус контролю-Життя», є вищими у віці 38-60 років. Показники шкал «Процес життя або інтерес і емоційна насиченість життя» та «Локус контролю-Я» демонструють позитивну динаміку протягом всього акмеперіоду.

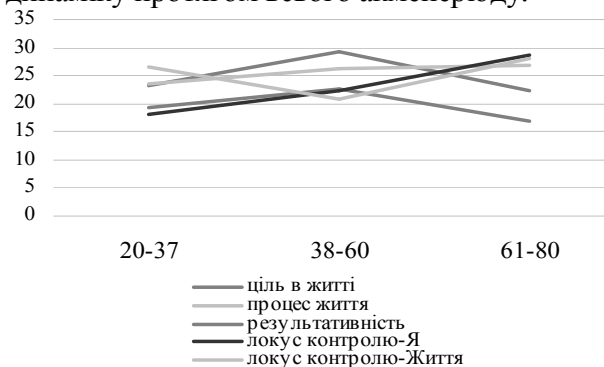


Рис. 3. Динаміка показників середніх значень СЖО респондентів з високим рівнем інтелігентності в акмеперіоді та його потенційних межах

інтелігентності в акмеперіоді та його потенційних межах

Таким чином, відповідно до результатів дослідження реалізація акмеологічного потенціалу досліджуваних респондентів потребує оптимізації, а отже відповідно вияву конструктивних та деструктивних чинників цього процесу. У цьому контексті сконцентруємо увагу на вивченні тактик самопрезентації особистостей з високим рівнем інтелігентності.

Застосування шкали виміру тактик самопрезентації (С. Лі, Б. Куїгли) дозволило дослідити домінуючі тактики кожної групи досліджуваних. Результати демонструють перевагу у виборі респондентів із високим рівнем інтелігентності тактик асертивного типу самопрезентації, що характеризується проактивною поведінкою – «Бажання сподобатись» (40,7%), «Приклад для наслідування» (26%) та тактика «Повідомлення про досягнення» (14,8%). Тактика захисного типу самопрезентації, спрямованої на відновлення і збереження ідентичності, зменшення негативних наслідків загрозової ситуації – «Вибачення» характерна 18,5% респондентам із високим рівнем інтелігентності.

Відповідно до отриманих результатів досліджувани з низьким рівнем інтелігентності використовують частіше тактики захисного типу самопрезентації – «Вибачення», «Перешкода самому собі» у досягненні успіху (30% в обох випадках) та «Виправдання з запереченням» (10%). Тактики асертивного типу самопрезентації – «Бажання сподобатись» та «Приклад для наслідування» -використовують 15% досліджуваних.

З метою визначення кореляційних зв'язків між показниками провідних тактик самопрезентації і акмепотенціалу особистостей з високим рівнем інтелігентності було застосовано коефіцієнт лінійної кореляції Пірсона. Так, нами було виявлено статистично значущий обернений зв'язок між показниками життєстійкості і такою тактикою захисного типу самопрезентації, як «Вибачення», що активізується у випадках загрозової ситуації ($r=-0,332, p \leq 0,01$). Окрім того, виявлено обернений кореляційний зв'язок між показниками смисложиттєвих орієнтацій шкали «Локус контролю - Життя» та такими тактиками самопрезентації, як «Вибачення» ($r=-0,949, p \leq 0,05$) та «Прагнення сподобатись»

Питання психології

($r=-698, p \leq 0,05$), направленої на виклик симпатії до своєї персони (таблиця 1). Такі результати свідчать про те, що застосування таких тактик самопрезентації досліджуваних особистостей з високим рівнем

інтелігентності не є сприятливими для їхнього вільного прийняття рішень, втілення їх у реальність, контролю свого життя, а отже й акмеологізації (таблиця 1).

Таблиця 1

Кореляційний зв'язок між показниками смисложиттєвих орієнтацій та тактиками самопрезентації особистостей з високим рівнем інтелігентності

		Ціль у житті	Процес життя	Результативність	Локус контролю Я	Локус контролю Життя
Прагнення сподобатись	Кореляція	-,556	-,128	-,495	,083	-,698*
	Пірсона Знч.(2-сторон)	0,95	,725	,146	,820	,025
Вибачення	Кореляція	-,657	-,177	-,260	,085	-,949*
	Пірсона Знч.(2-сторон)	,229	,776	,673	,892	,014

**Кореляція значима на рівні 0.01 (2-сторон.).

*Кореляція значима на рівні 0.05 (2-сторон.).

виявлено обернений кореляційний зв'язок між показниками самомоніторингу та тактиками самопрезентації асертивного типу – «Бажаання сподобатись» ($r=-0,188, p \leq 0,01$), «Повідомлення про досягнення» ($r=-0,270, p \leq 0,01$), «Приклад для наслідування» ($r=-0,137, p \leq 0,05$) та прямий – з показником тактики захисного типу – «Вибачення» ($r=0,143, p \leq 0,05$) у осіб з

високим рівнем інтелігентності. Тобто розвиток самомоніторингу у представників цієї категорії досліджуваних може бути сприятливим для конструювання захисного типу самопрезентації, та гальмувати процес привернення уваги до себе й своїх досягнень та створення ситуації довіри, поваги, наслідування та захоплення у оточуючих (таблиця 2).

Таблиця 2

Кореляційний зв'язок між показниками тактик самопрезентації та самомоніторингу осіб високого рівня інтелігентності

		Бажаання сподобатись	Вибачення	Повідомлення про досягнення	Приклад для наслідування
Само-моніторинг	Кореляція	-,188**	,143*	-,270**	-,137*
	Пірсона Знч.(2-сторон)	,000	,0044	,000	,018

**Кореляція значима на рівні 0.01 (2-сторон.).

*Кореляція значима на рівні 0.05 (2-сторон.).

Такі результати можуть свідчити, що процес акмеологізації у досліджуваних представників української інтелігенції в першу чергу спрямований на суб'єктивне відчуття задоволення від процесу саморозвитку та самовдосконалення, а не на отримання зовнішньої оцінки.

Подібні думки були презентовані й у теоретичних напрацюваннях попередніх досліджень технік самопрезентації у представників української зарубіжної інтелігенції (Гандзілевська, 2018). У дослідженні наголошувалось, що самопрезентація у контексті життєвих сценаріїв, спрямована на характер очікувань

інших. Такий характерний набір поведінкових реакцій, що відбуваються впродовж нетривалого часового проміжку, у транзактному аналізі розуміється як драйверна поведінка. Така поведінка демонструє певну схему сценарного процесу, яка у дитинстві, виконуючи функцію психологічного імунітету, дозволяє адаптуватись до сценарного оточення, однак у дорослому віці вимагає корекції. Табл. 3 демонструє можливий варіант життєвого сценарію особистості та бар'єри його розгортання відповідно до стратегій самопрезентації (таблиця 3).

Зв'язок стратегій самопрезентації зі сценарним процесом

Стратегії самопрезентації, за І. Джонсоном та Т. Пігманом	Драйвер та відповідний тип сценарію, за Е. Берном й Т. Кейлером	Характерна техніка самопрезентації та відповідна деструкція життєвого сценарію	Вторинна вигода (мета самопрезентації, за І. Джонсоном та Т. Пігманом)
Намагання сподобатись	«Подобайся» / «Після»	висловлювати згоду та виражати прихильність, страх не догодити, покарання	влада харизматичності
Самореклама	«Будь досконалим» / «Доки не»	демонструвати знання та вміння / перфекціонізм	«влада експерта»
Залякування	«Будь сильним» / «Ніколи»	загрожувати неприємностями / блокування істинних почуттів та бажань	«влада страху»
Пояснення прикладом	«Будь досконалим» / «Доки не»	демонструвати свої позитивні якості / перфекціонізм	«влада наставника»
Благання	«Наполегливо старайся» / «Завжди»	демонструвати слабкість / значні енергетичні затрати	«влада співчуття»

За допомогою комбінації певних драйверів можна пояснити і процес акмеологізації особистості. Наприклад, у разі поєднання драйверів «Подобайся» та «Щосили намагайся», що є механізмами сценарію «Майже 1», за Т. Кейлером, оптимум самореалізації досягнути набагато важче, адже до успіху людині не вистачає «один крок»; механізми життєвого сценарію «Майже 2» («Подобайся» та «Будь досконалим»), як і «Подобайся» та «Будь досконалим» (життєвий сценарій «Невизначений»), стимулюють людину до досягнення певної мети, однак задоволення від цього процесу вона не отримує, адже одна акме-ціль одразу змінюється іншою. У такому разі життєві сценарії, за Е. Берном, є «нешасними» та «невиграшними».

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, нами досліджено, що тактики самопрезентації як короткотривалий поведінковий акт, спрямований на керування враженнями оточуючих, відіграють певну роль у процесі акмеологізації осіб з високим рівнем інтелігентності. Досліджено, що респонденти із високим рівнем інтелігентності, на відміну від респондентів

з низьким рівнем, надають перевагу тактикам асертивного типу самопрезентації, тоді як останні – захисного. Відповідно до результатів акмепотенціал досліджуваних крізь вимір самопрезентації, зокрема у осіб з високим рівнем інтелігентності, потребує оптимізації, що підтверджує обернений кореляційний зв'язок між показниками життєстійкості та тактикою «Вибачення», яка характеризується гіпервідповідальністю та не завжди виправданим почуттям вини; між показниками смисложиттєвих орієнтацій шкали «Локус контролю - Життя» та такими тактиками самопрезентації, як «Вибачення» та «Прагнення сподобатись», що може супроводжуватись страхом покарання. Виявлений кореляційний зв'язок між показниками самомоніторингу з певними тактиками самопрезентації («Бажання сподобатись», «Повідомлення про досягнення», «Приклад для наслідування», «Вибачення») може спрямувати один із напрямків корекційної роботи у цьому процесі. **Перспективу подальших розвідок** вбачаємо у розробці психолого-акмеологічних технологій для представників української інтелігенції.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Проверь себя. Десять тестов оценки интеллигентности, конкурентоспособности и творческого потенциала личности / В. И. Андреев // Народное образование. – 1994. - № 3. С. 64.
2. Гандзілівська Г. Б. Життєві сценарії українських емігрантів (психолого-акмеологічний дискурс): монографія. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2018. – 484 с.
3. Гримов О.А. Самопрезентация и самоидентификация личности в социальных сетях // Бъдещите изследвания: материали за 9-а международна научна практична конференция. Психология и социология. Музыка и живот. – София: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2013. – Т. 21. – С. 20-27.

4. Давидов П.Г. Інтелігентність як ідеологія моральної відповідальності: засоби формування національної інтелігенції. Феномен української інтелігенції в контексті глобальних трансформацій (до 95-річчя заснування Донецького національного технічного університету): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції). Красноармійськ : ДВНЗ «ДонНТУ», 2016. С.79-82.

5. Леонтьев Д.А. Тест смысло-жизненных ориентаций / Д.А. Леонтьев. – [2-е изд.]. – М.: Смысл, 2000. – 18 с.

6. Молодиченко Т. А. Стратометрическая концепция акмеологизации личности и социальная стратификация общества / Т. А. Молодиченко // Известия Саратовского университета. Новая серия. Сер. Философия. Психология. Педагогика. – 2010. – Вып. 1. – С. 83–87.

7. Оксентюк Н. В. Психологічна генеза рефлексії української інтелігенції : автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Наталія Володимирівна Оксентюк. – Острог, 2014. – 20 с.

8. Титаренко Т. М. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека : [навч. посіб.] / Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. – К. : Марич, 2009. – 76 с.

9. Baumeister, R. F. (1984). Paradoxical effects of supportive audiences on performance under pressure: The home field disadvantage in sports championships. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 47(1), 85-93.

10. Lee, S., Quigley, B., Nesler, M., Corbett, A. & Tedeschi, J. (1999). Development of a self-presentation tactics scale. *Personality and Individual Differences*, #26, 701-722.

11. Snyder, M. (1974). Self-monitoring of expressive behavior. *Journal of personality and social psychology*, # 30, 526–537.

References

1. Andreev, V. I. (1994). Prover sebya. Desyat testov otsenki intelligentnosti, konkurentosposobnosti i tvorcheskogo potentsyala lichnosti [Check Yourself. Ten tests for Evaluation of Intelligence, Competitiveness and Creative Potential of Personality]. *Narodnoye obrazovaniye*, #3, 64 (in Russian).

2. Baumeister, R. F. (1984). Paradoxical effects of supportive audiences on performance under pressure: The home field disadvantage in sports championships. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 47(1), 85-93.

3. Davydov, P.H. (2016). Intelihentnist jak ideolohija moralnoji vidpovidalnosti: zasoby formuvannia natsionalnoji intelihentsiji [Intelligence as an Ideology of Formation of National Responsibility]. Fenomen ukrajinskoji intelihentsiji v konteksti hlobalnykh transformatsij (do 95-richchia zasnuvannia Donetskoho natsionalnoho technichnoho universytetu): materialy Vseukrajinskoji naukovy-praktychnoji konferentsiji. Krasnoarmiisk: DVNZ “DonNTU”, 79-82.

4. Grimov, O.A. (2013). Samoprezentatsiya i samoidentifikatsiya lichnosti v sotsyalnykh setyakh [Self-Presentation and Self-Identification of Personality in Social Networks]. *Future Research: materials of 9th international scientific and practical conference “Psychology and Sociology. Music and Life. Sofia: «Бял ГРАД-БГ»*, 21, 20-27 (in Russian).

5. Handzilevska, H. (2018). Zhyttievi stsenariji ukrajinskykh emigrantiv (psykholoho-akmeolohichnyj dyskurs) [Life Scripts of Ukrainian Emigrants (Psychological and Acmeological Discourse)]. *Ostroh: National University of Ostroh Academy*. 484 p. (in Ukrainian).

6. Lee, S., Quigley, B., Nesler, M., Corbett, A. & Tedeschi, J. (1999). Development of a self-presentation tactics scale. *Personality and Individual Differences*, #26, 701-722.

7. Leontev, D. A. (2000) Test smyslozhiznennykh orientacij [Test «Sense-of-life orientations»]. М.: Smysl (in Russian).

8. Molodychenko, T. A. (2010). Stratometricheskaya kontseptsyja akmeologizatsyi lichnosti i sotsyalnaya stratifikatsyja obshchestva [Stratometric Concept of Acmeologization of Personality and Social Stratification of Society]. *Izvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Ser. Filosofiya. Psikhologiya. Pedagogika*, 1, 83-87.

9. Oksentiuk, N. V. (2014). Psykholohichna heneza refleksiji ukrajinskoji intelihentsiji [Psychological Genesis of Reflexivity of Ukrainian Intelligence] (Abstract of PhD thesis). Ostroh. 20 p. (in Ukrainian).

10. Tytarenko, T. M. (2009). Zhyttiestijkist osobystosti: sotsialna neobkhidnist ta bezpeka [Life Viability of Personality: Social Necessity and Security]. Kyiv: Marych. 76 p. (in Ukrainian).

11. Snyder, M. (1974). *Self-monitoring of expressive behavior. Journal of personality and social psychology*, # 30, 526–537.

Резюме

Гандзилевська Г. Б., доктор психологічних наук

Балашов Э. М., кандидат психологічних наук

Колесник О. С., магістр психології

Національний університет «Острозька академія»

АКМЕОЛОГИЗАЦИЯ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ УКРАИНСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ В КОНТЕКСТЕ САМОПРЕЗЕНТАЦИИ И САМОМОНИТОРИНГА

Статья посвящена исследованию проблемы акмеологизации представителей украинской

интеллектуальности. Смыслоразностные ориентации и жизнестойкость выделены основными показателями этого процесса. Сконцентрировано внимание на зависимости акмеологизации исследуемых от использования ими тактик самопрезентации. С помощью теста смыслоразностных ориентаций (Д. Леонтьева), который является адаптированной версией теста «Цель в жизни» (Purpose-in-Life Test, PIL) Джеймса Крамбо и Леонарда Махолика, Шкалы измерения тактик самопрезентации С. Ли и Б. Куигли, опросника о самооценке жизнестойкости (модификация опросника Фольверга и контактности Т. Лариной), а также коэффициента корреляции Пирсона, эмпирически выявлена обратная корреляционная связь между показателями смыслоразностных ориентаций шкалы «Лocus контроля – Жизнь» и такими тактиками самопрезентации как «Извинения» и «Желание понравиться», между показателями жизнестойкости и тактикою «Извинения».

Ключевые слова: акмеологизация; украинская интеллигенция; тактики самопрезентации; акмеологические ресурсы; самомониторинг.

Summary

Handžilevska H. B. Doctor of Psychological Sciences
Professor of Department of Psychology and Pedagogy
National University of Ostroh Academy

Balashov E. M., Candidate of Psychological Sciences
Professor of Department of Psychology and Pedagogy
National University of Ostroh Academy

Kolesnyk O. S., Master in Psychology
National University of Ostroh Academy

ACMEOLOGIZATION OF REPRESENTATIVES OF UKRAINIAN INTELLIGENTSIA IN CONTEXT OF SELF-PRESENTATION AND SELF-MONITORING

The article is devoted to the research of the problem of acmeologization of representatives of the Ukrainian intelligentsia. This issue of acmeologization of the Ukrainian intelligentsia representatives is an indicator of changes in a society, which ensures its balanced and sustainable development, and becomes topic under the conditions of reforming the various social, cultural and educational spheres. A particular importance to this issue has been granted in the context of self-presentation, the process of self-expression and self-disclosure through the demonstration of the inner potential. Therefore, the search for effective tactics and techniques of self-presentation, factors and conditions of formation of the constructive strategies of behavior, requires psychological and acmeological researches, which would allow a complex determination of subjective and objective characteristics of a personality in order to more efficiently stimulate their motivation to their life success.

The aim of this article is focused at the empirical research of the tactics of self-presentation as factors of acmeologization of the Ukrainian intelligentsia representatives. The aim has determined the following tasks for the study: to empirically evaluate the peculiarities of acmeological development of a personality with the high level of intelligence; to determine the correlation between the tactics of self-presentation of the Ukrainian intelligentsia representatives with their acme-potential. Life-sense orientations and vitality have been highlighted as the main indicators of this process. The focus has been put on the dependence of acmeologization respondents of the self-presentation tactics. Using the “Life-Sense Orientations Test” (D. Leontiev), the adapted version of the test Purpose-in-Life Test of J. Crambo and L. Maholik (PIL), “Self-presentation of the fairy tales of the questionnaire” by S. Lee and B. Quigley, Questionnaire regarding the self-esteem of Folverg’s resilience (T. Larina’s modification) and Pearson’s correlation coefficient, the inverse correlation between the indicators of life-sense orientations of the Locus of Control-Life scale and such self-presentation tactics as “Apologies” and “Strive be attractive” has been found. In addition, the use of M. Snyder’s Self-Monitoring Scale questionnaire has allowed and revealed correlation of self-monitoring indicators with certain self-presentation tactics (“Strive be attractive”, “Achievement Report”, “Example to Follow”, “Apology”).

We have evaluated that the self-presentation tactics can be viewed as a short-term behavioral action directed at managing the impressions of others, play certain role in the process of acmeologization of the individuals with high level of intelligence. It has also been evaluated that the respondents with the high level of intelligence, contrary to the respondents with the low level, prefer tactics of the assertive self-presentation type, while the latter ones – the defensive type. According to the results, the acme potential of the respondents through a dimension of self-presentation, in particular the individuals with the high level of intelligence, requires optimization, which has been confirmed by the inverse correlation between the indicators of viability and the tactics “Apology” that can be characterized by hyperresponsiveness.

Such results may indicate that the process of acmeologization among the representatives of the Ukrainian intelligentsia is primarily aimed at a subjective sense of satisfaction with the process of their self-development and self-improvement, rather than receiving an external evaluation. The research results can direct one of the areas of corrective work aimed at optimizing the acmeologization of representatives of the Ukrainian intelligentsia.

Key words: acmeologization, Ukrainian intelligentsia, tactics of self-presentation, acmeological resources, self-monitoring.